

EMAKUMEZKOAREN UGAL APARATUA

- 4 funtzio: obuluak eta hormonak sortu
emalkuntza baimendu
umekia gorde eta elikatu
" kanporatu

BARNE-ORGANOAK:

→ OBULUTEGIAK:

- Sabelean kokatutako 2 organo
- Gameto emeak, obuluak eta sexu-hormonak (estrogenoak eta progesterona) sortu
- Jaiotzetik pubertarora handituz
- Zahartzeran atrofiaz → menopausia
- 2 zati: umina eta azala
- Muna erdialdean, nerbio eta odol-hodiz zeharkatuta
- Azela inguruan, ehun konektiboz eta ovario-folikulu osatuta
- Barruan obuluak; folikulak zabaldu eta puskatzean obulazioa

→ FALOPIOREN TRONPAK:

- Obulutegiaren eta umetokiaren gonaldearen arteko bi hodi
- Ovario-folikulu puskatzean obula jaso eta umetokira eramaten
- Horretarako epitelio ziliaduna
- Bertan emalkuntza

→ UMETOKIA:

- Organo ghartzua
- Obulu emaldia jaso eta enbrion garatu jaiotze arte
- 3 geruza: perimetria, miometria eta endometria
- Perimetria: kanpoaldean, lepoa izan ezik dena estali
- Miometria: erdialdean, hodiene, muskulen uzkurdurari esker erditzean umetokitik meginara ateratzen
- Endometria: barnealdean, guruin osteko umekora, hileroko ziklo bati

→ BAGINA:

- Funtzio nagusia: zakila barnean hartzea
- Hilekoa eta umekia kanporatu
- Itxita baina dilatatzeko gaitasun handia
- Himen izeneko mintz finaz babestuta

KANPO-ORGANOAK: ALUA:

→ VENUSEN MENDIA:

- Pubisaren aurrean
- Pubis-ileek estali

→ EZPAIN HANDIAK:

- Azal leutsuz estalirik gantz-ehunezko bitolestura

→ EZPAIN TRIKIAK:

- Ilerik gabeko lamuzaleko bitolestura
- Ezpain handien barrualdean
- Bien artean uretraren irekigunea

→ KLITORIA:

- Alvaren goi-aurrerdiko organo zitikorra
- Ezpain handiek ezkutatu
- Oso sentikorra, organo erogeno garrantzitsua

→ HIMENA:

- Baginaren irekigunea partzialki estaltzen duen uintza
- Gehienetan lehenengo koitxoan puskatu
- Askotan neska chaktu gabe ariketa fisikoa egitean ere bai

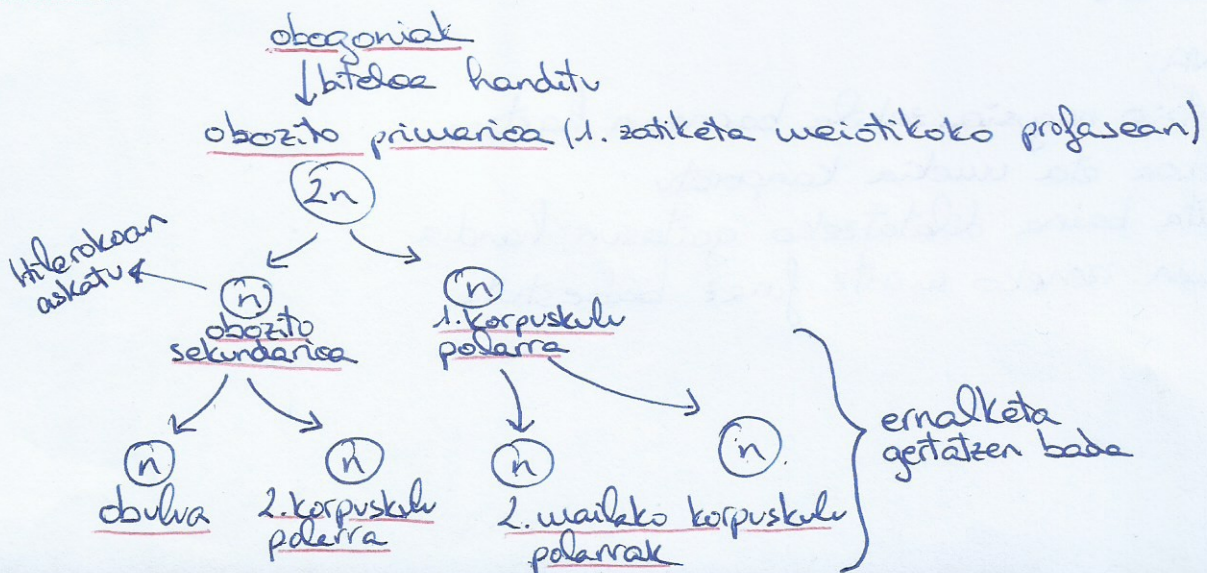
OBOGENESIA

- Gameto emeen sortuntza-prozesua
- Uuekiak 2'5-3 hilabete dituen hasi
- 4-8 hilabeterekin profase I-en diplotensoan
- Garapena gelditu, heldutasun sexualera iritsi arte
- 2 fase: anizketa eta haziera

ANIZKETA:

- Folikuluko zelulek mitosiaz zatitu → obogoniak sortu

HAZIERA:

HILEROKO ZIKLOA

- Ziklo osoa → 28 egun
- Hormonak kontrol fisiologikoa, baina baita kontrol psikikoa ere
- Egoera berezi kartzetan ziklotik kanpo obulazioa
- Aldaketa klimatikoak ere eragina

ALDI FOLIKULARRA:

- Hipofisiko FSH hormonak folikula heltzea bultzatzen hasi
- Obozito primarioak lehen zatiketa meiotikoa → obozito sekundarioa
- Folikule helduak estrogenoak ekoizti → endometrioa berriztatzen
- Obozito sekundarioa obulitegitik kanporatu: obulazioa

ALDI LUTEOA:

- LH hormonak folikula puskatzea agindu → obulazioa
- Obozitoa askatu ondoren folikula gorputz luteo bihurtu
- Gorputz luteoak progesterona jariatzen obozito emaldue endometrioa mantentzeko
- Ernaketatik ez → hormona-mailak ↓, endometrioa endokatu eta odolereki batera kanporatu

GIZONEZKOEN UGAL APARATUA

BARRABILAK:

- Gizonezkoen gonada, organo bikotizak
- Sabelaldean garatu eta jario aurretik eskrotora jaitsi
- Horrela espermatozoiden hazkuntza posible (temperatura hotzagoa behar da)
- Zoro batez inguratuta: eskrotora
- Barruan espermatozoidak ekoizteko heditxoak eta sex-hormona arak ekoizteko zelulak

EPIDIDIMOA:

- Barrabil bikoitzaren gaineko egitura
- Bertan espermatozoidak bildu eta mugikortasuna lortu

HODI DEFERENTEAK:

- Epididimutik semen-xirkulera deazen bi hodi
- Espermatozoidak metatu eta uretrara bideratu

SEMEN-XIXKUAK:

- Semenaren osatuko duen likidoa jariatzen
- Prostataren gainaldean
- Likido horrek espermatozoidak elikatzen eta bere baitan gorde

PROSTATA:

- Maskularen azpialdeko gurlina
- Likido alkalinoz jariatzen → espermatozoidak baginako mukosa azidotik babestu

COWPER-EN GURUINAK:

- Semenari leditasuna ewango dion likidoe jarietu uretrara

ZAKILA:

- Kanpoko organo zutikorra
- Muturra bediagoa: glandea
- Aurrealdean tolestura osatzen duen azal uhe batez estalia: prepuzioa
- Barrualdetik hodi batek zeharkatu: uretra
- Ugal- eta iraitz-aparatuen bukeera ←
- Barrualdetik gorputz harria eta gorputz leizetsua
- Azken honek odol-hodi ugari eta barrunbe hutsak
- Barrunbeak odolaz betetzean zakila handitu eta teste jami

ESPERMATOGENESIA

- Gameto arren sorruntza-prozesua, hipofisiko LH eta FSH hormonaren kontrolpean

ANIZKETA:

- Espermatogoniak: barrabildeko hodi espermatikoetako zelulek
- Embrioi-garaietan eta haurtzararen mitosiz ugaltu
- Barrualdeberantz migratu joan

HAZIERA:

- Espermatogoniak hazi → espermatozito primarioak eratu
- Lehen zatiketa meiotikoa jasan eta espermatozito sekundarioak osatu
- Bigarren zatiketa meiotikoa jasan eta espermatida bihurtu
- Aldeketa batzuk jasan eta espermatozoide bihurtu
- Flagelak → mugikorrak

ERNALKUNTZA

- Semena waginan isurtzean miloika espermatozoidek bidea hasi
- Gizonaren orgasmoa beharrezkoa, ewakumearene ez
- Ehun milaka batzuk soilik Falopioaren tronperaino
- Espermatozoide bakarrak emaldi osozitoa, baina ernalkuntzarako askok intsi behar
- Gairontzeko espermatozoideek eginkizun sekundarioa → aldeketa kimikoak
- Espermatozoide baten uintza osozito sekundarioaren uintzarekin fusionatu
- Bigarren zatiketa meiotikoa
- Espermatozoidearen edukia osozitoaren zitoplasmaraz pasa
- Obulua eta korpuskulu polarra sortu
- Obularen eta espermatozoidearen nukleok bat egin

- Ernaldu eta gero zigotoak bidea jarraitu tronpan zehar
- Lehenengo zatiketa mitotikoak, zigotoa zelula askotan zatituz
- Bitartean erdiak baino hutsunea eta esferak blastula izena hartu
- Alde lodienak enbrioia emango du
- Gainontzeko zelulak enbrioia inguratuko duten mintzetan bihurtu
- Enbrioiaren tamaina hasierako zelularen antzekoa

ENBRIOI - GARAPENA

- Enbrioia uinetokiko paretan ezartzean mintz extraenbriionarioak sortzen hasi
- Lehenengoa koriona, amaren uinetokiko mukosan sartzen diren bilaka

asko

- Herria odol-basoak zehatu eta elikagaiak hartu
- Enbrioiaren gorputzeko kanpoaldeko zelulek amniosoa sortu
- Honak uuetkia bildu, berran likido amniotikoa
- Likidoari esker uuetkia mintzari itsastea ekidin eta babestu
- Enbrioiaren digestio-aparatuak ebaginazioz 2 mintz sortu: alantoidea eta bitelo-zekua

- Mintz hauek 2 arteria eta beira bat estali eta zilborrestea eratu
- Plazenta: ama eta enbrioiaren artean gasak, nutrienteak eta hondakinak garraiatzeko organoa

- Endometriotik eta korionetik sortu, odol irigazio handia jaso
- Enbrioia hartzten den heinean plazentari lotuta mantendu zilborrestean bidez

- Plazentak hormonek sortu
- Haurdunaldiaren hasieran gonadotropina hormone sortu
- Haurdunaldi-fraga gehienak hormone hori detektatuz
- Hormone horiek gorputz luteala estimulatzen dituzte estrogeneak eta progesterona sortzen jarraitzeko

- Aurrerago plazentak sortu

JAIOTZA

- Ernalkuntza 9 hilebete inguruz
- Erditzean 3 aldi: dilatazioa, kanporaketa eta plazentaren kanporaketa

DILATAZIOA:

- 2-16 h (+ lehen aldian)
- Uinetokiko kontrakzioekin hasi (hasieran gutxi eta ahulak, gero asko eta gogorak)
- Uinetokiko lepora 10 cm-ko diametroa zabaldu
- Mintz amniotikoaren haustura → likidoa kanporatu

KANFORAKETA:

- 2-60 min
- Umetokiko lepoa gutiz dilatatu eta umearen burua azaldu
- Kontrakzioak luzeagoak eta ugriagoak

PLAZENTAREN KANFORAKETA:

- Unea jaiztean hasi
- Likidoak, odolak eta plazenta kanporatu
- Kontrakzioak ahulegoak odol-jarria geldiarazi eta umetokia bere tamainara itzultzeko

ANTISORGAILUAK

ERABILI BEHAR EZ DIRENAK:

- Magina-garbitzea (seuena garbitzea)
- Ogino-Knauss (egun emankorretan penetratorik ez)
- Temperatura (maginako temperatura kontrolatuz obulezio-eguna saihestu)
- Coitus interruptus / marcha atrás (isurketa magnetik kanpo)

MEKANIKOAK:

→ PRESERBATIBOA:

- Gizonezkoena (kondoa) → erraza eta eraginkorra
- Emakumeena (jenny) → erresistenteagoa, ez hain eroso eta garestiagoa

→ DIAPHRAGMA:

- Medikak neurriak hartu eta nola jarri erakutsi (baginan)
- Berrerebilgarria
- Disko formako gomezko egitura

→ UBG (Diu):

- Umetokian jarri den plastikozko eta kobrezko egitura
- Medikak jarri
- HIESaren aurka ez

KIMIKOAK:

→ ESPERMIZIDA:

- Espermatozoidak hiltzeko kremak / supositorioak
- Diafragmarekin batera erabili (bakarik ez oso eraginkorra)

→ PILULA:

- Metodo hormonalak
- 21 egun jarri eta hilerokaren ostean pilula placeboak
- Medikaren kontrolpean

KIRURGIKOAK:

→ TRONPEN LOTURA:

- Falopionen tronpak moztu eta lotu
- Behin-betikoa
- Ebakuntza kirurgiko serioa

→ BASEKTOMIA:

- Hodi deferenteak moztu eta lotu
- Behin-betikoa